

"EL VERITABLE TEATRE LLIURE"

El 27 de març de 1976, Dia Internacional del Teatre, Eugène Ionesco va fer públic un missatge on defensava la imaginació lliure com a pàtria universal de l'art i del teatre.

Avui, les seves paraules ressonen encara amb urgència i entusiasme i ens recorden, un cop més, el valor inqüestionable de la llibertat.

EUGÈNE IONESCO

Quan el 1959 l'Institut Internacional del Teatre em va fer l'honor i el plaer de convidar-me a participar al seu congrés a Helsinki, jo representava el teatre nou (ara ja no tant nou) que llavors s'anomenava Teatre d'Avantguarda. El meu

missatge s'acabava amb la conclusió següent: l'avantguarda és la llibertat. Aquesta definició, o aquesta proclamació, va ser considerada per la majoria de representants de tots els països, tant a l'oest com a l'est, subversiva, perillosa.

Des de llavors han canviat moltes coses. Escudats, encara en aquella època, fos pel realisme burgès, o pel realisme més o menys socialista, als homes de teatre els feia por la imaginació. Els realismes continuen subsistint al teatre de bulevard o al teatre ideològic, però tot el que s'ha fet de nou, d'interessant, des de fa més de quinze anys, tot el que és viu supera els realismes i les traves. Ens hem alçat sovint contra el realisme per la simple raó que la realitat no era realista i que el realisme és una escola, un estil, una convenció com tantes altres, i que s'ha convertit en academicisme, és a dir, s'ha mort. També ens hem alçat contra el teatre ideològic perquè el teatre ideològic és en ell mateix una trava, una presó, un presoner de tesis, de doctrines, de postulats que l'autor de teatre no pot tornar a posar en qüestió.

La veritat és dins l'imaginari. El teatre de la imaginació és un teatre de la veritat autèntica, autènticament documental. El document mai és lliure per la senzilla raó que està orientat *a priori*. La imaginació no pot mentir. Revela la nostra psicologia, les nostres angoixes permanents o actuals, les preocupacions de l'home de sempre i d'avui, les profunditats de l'ànima. Un home que no somia és un home malalt. La funció del somni és indispensable, la funció imaginativa també és indispensable. Un artista a qui es vulgui prendre la llibertat imaginativa, és a dir, la llibertat d'esperit, és un home alienat. Els grans revolucionaris, o els seus precursors, han estat somiadors –vull dir els utopistes. Però quan la utopia es torna Estat, obligació, llei, és un malson. El

somni, deia un gran psicòleg, és un drama en què nosaltres som alhora autors, actors i espectadors. El teatre és una construcció de la imaginació en llibertat. Cada un de nosaltres necessita inventar. És pel plaer d'inventar que jo mateix he escrit peces de teatre. Imaginar, inventar, no és una activitat aristocràtica. Tots nosaltres som artistes en potència. El teatre popular compromès, orientat, dirigit, dictat pels representants de l'Estat, pels polítics, no és un teatre popular sinó un teatre concentracionari, impopular. El teatre popular és el teatre de la imaginació, el veritable teatre lliure. Els ideòlegs de la política han volgut apropiarse del teatre i utilitzar-lo en profit seu com un instrument. Però l'art no és, o no ha de ser, un assumpte de l'Estat. És un pecat contra l'esperit entrebancar l'espontaneïtat creativa. L'Estat només és una superestructura artificial de la societat. L'Estat no és la societat, però els homes polítics volen utilitzar, controlar, la creació dramàtica per a la seva pròpia propaganda. El teatre pot, en efecte, ser un dels instruments somiats de qualsevol propaganda, d'allò que s'anomena "educació política", és a dir, de tergiversacions i de rentats de cervell. Els homes polítics només han de ser els servidors de l'art i, més particularment, de l'art dramàtic. No n'han de ser els dirigents, i encara menys els censors. Tota la seva feina ha de consistir en permetre el lliure desenvolupament de l'art, i de l'art dramàtic en especial. Però la imaginació els fa por.

Veiem, doncs, com se serveix la censura del govern en alguns països. Dissort

als governants que tenen por de l'oposició. Això és que no estan segurs d'ells mateixos. En altres països, especialment a Occident, alguns governs són més liberals que l'oposició. I és l'oposició qui exerceix la censura. Els representants d'aquest tipus d'oposició tenen el gust pel poder, la passió de la dictadura, de fer passar per l'adreçador. Exerceixen una veritable pressió moral, un xantatge ideològic i moral. Sovint són, aquests ideòlegs, més estrets, més intolerants que els seus governants, per la qual cosa els artistes d'aquests països es troben aculats a l'autocensura. Dissort a les oposicions que tenen por de les antioposicions, i són dissortats els artistes que, en nom de les ideologies suposadament revolucionàries o contrarevolucionàries, impedeixen l'alliberament creatiu, el lliure desenvolupament de la imaginació. Res no impe-

deix al ciutadà comprometre's políticament com vulgui. Però com a artista que ho posa tot en qüestió, ha de ser lliure. És per això que la tasca urgent dels artistes i dels autors dramàtics de tots els països és despolititzar el teatre, o més aviat no tenir en compte ni l'Estat ni els ideòlegs que els volen comprometre. L'art, com se sol dir, no té fronteres. El teatre no n'ha de tenir. Més enllà de les divergències ideològiques, de casta, de raça, dels nacionalismes, de les pàtries particulars, hi ha d'haver la pàtria universal, el lloc de trobada de tots els homes que combreguen amb la mateixa angoixa i les mateixes esperances que revela la imaginació, no arbitrària, ni realista, sinó expressió de la nostra identitat, de la nostra continuïtat, de la nostra unitat. Cap consigna per als creadors! Cap instrucció a rebre dels governs! ■

Traducció del francès de Maria Zaragoza.